

המשקפיים של אמא

טולה וולך הייתה כבת שש עשרה כשכבשו הגרמנים את לודז'. זמן קצר לאחר הכיבוש ברחו אביה ושני אחיה לכיוון מזרח. טולה, למרות הפצרותיה של אמה בלומה שתצטרף אליהם, לא רצתה להשאיר את אמה החולנית לבד ונתרה עמה בלודז'.

ארבע שנים וחצי של רעב, געגועים וייאוש בגטו לודז' הן עברו יחד כשהן דואגות זו לזו ופוחדות מפני שילוחים ופרידה, מנת חלקם של רבים כל כך.

באוגוסט 1944, עם חיסולו של גטו לודז', שולחו טולה ואמה לאושוויץ. על הנסיעה בקרון לאושוויץ מספרת טולה:

כשנהיה כבר יותר לילה, ירדתי על הרצפה. התיישבתי על יד אמי והמחשבות שלה היו לי כל כך ברורות, כי במשך כל השנים אנחנו כל כך התגעגענו לאבא ולאחים שלי, ולא ידענו מה אתם. ידענו שהם ברחו לרוסיה ולא ידעו מה אתנו,

והיא הייתה חולה ומסכנה ואומללה ואני כל כך רציתי לעזור לה. ולא היה לי במה ולא היה לי איך.

כשהגיעו לאושוויץ, למרות ניסיונותיה של טולה ללכת עם אמה, הן הופרדו בכוח, ובלומה נשלחה אל מותה. כשהוכרחה טולה עם כל שאר הנשים להתפשט ולתת את חפצי הערך, היא הוציאה מכיס מעילה טבעת שנתנה לה אמה ואת משקפי הקריאה של אמה שנותרו אצלה במקרה. את הטבעת זרקה לערמת החפצים ואת המשקפיים שמרה אצלה בטענה שהיא נזקקת להם כדי לראות. כעבור זמן מה השיגה חבל, והיא כרכה אותו סביבה גופה ועליו תלתה את המשקפיים.

טולה מספרת שאף שידעה שאת אמה לא תראה עוד, המשיכה לחפש אחריה גם כשעברה למחנה אחר. עם תום המלחמה הייתה טולה מהמעטים שהצליחו לשרוד ושחררו. לימים עלתה לארץ והקימה משפחה. לפני כמה שנים הגיעה טולה מלצר ליד ושם וביקשה למסור את המשקפיים של אמה. את המעשה הסבירה כך:

אני הבאתי אותם ליד ושם כי הם היו אצלי הרבה שנים ומדי פעם הייתי פותחת את החבילה וראיתי שהם נשברים ומתפוררים ומהפירורים היו כל פעם פחות ופחות ואני לא הבנתי, לא הבנתי מה יהיה, אני אמרת וייקחו הילדים ויזרקו את הפירורים האלה. זה ממש כל פעם פחות, עד שפעם הבאתי את זה ליד ושם...¹

1. מדוע שמרה טולה את המשקפיים של אמה בכל תקופת המלחמה וגם לאחריה?
2. האם המשקפיים הם ביטוי לבדידות או ליחיד?
3. מה הניע אותה להעביר את המשקפיים ליד ושם?

1. מתוך עדות בעל פה שניתנה באגף אוסף החפצים של מוזאון יד ושם.

הנעל של הינדלה

הנעל של הינדלה

ציפורה (ציפלה) ודב (ברקה) כהן היו זוג צעיר כשהועברו עם בתם הינדלה (הינדה) בת השנה, שנולדה בגטו לאחר שאיבדה ציפורה את עוברה הראשון, לאלקסוט שמחוך לגטו קובנה עם עוד כאלף אסירים כדי לבצע עבודות בנייה בשדה התעופה. באלקסוט הופרדו הנשים והילדים מן הגברים, וציפורה ובתה נרדמו לילה לילה חבוקות ובוכיות מגעגוע, מפחד ומרעב. בבקרים יצאו המבוגרים לעבודה, והילדים נשארו מאחור בטיפולם של קומץ מבוגרים וקשישים.

בוקרו של 27 במרס 1944 היה שונה. במקום לעסוק בעבודתן הקבועה נשלחו הנשים עם הגברים, מהשער האחורי של המחנה, לעבודה בשדה התעופה והועסקו בעבודות קשות ללא מטרה נראית לעין. כולם חשו כי דבר מה מתרגש ובא. כאשר חזרו האסירים אל המחנה לעת ערב, נדהמו לגלות כי ילדיהם נלקחו לבלי שוב. התברר כי לאחר שיצאו המבוגרים לעבודתם החלה אקציית הילדים. שלוש מאות ילדי המחנה הועברו לרכבות לאושוויץ, שם נרצחו עם הגיעם. הינדלה שהייתה אז בת שנתיים נלקחה ממיטתה כשהיא חולה באבעבועות רוח ומכוסה בשמיכה שהמטפלת הצליחה לעטוף אותה בה ברגע האחרון.

דב וציפורה עמדו שעות המומים וכואבים ליד מיטתה הריקה של בתם. תחת המיטה מצאו זוג נעליים וזוג כפפות שציפורה סרגה לבתה. דב לקח אחת מן הנעליים, חרט בסולייתה את תאריך האקצייה ונשבע בלבו כי היא תישאר עמו כל ימי חייו.

בהמשך המלחמה הצליחו דב וציפורה להימלט אל היער. הצבא האדום שחרר אותם, ובשנת 1947 נולדה להם בת. משפחה כהן עלתה לארץ ישראל בשנת 1960.

על פי בקשתם, העבירה נכדתם ליד ושם לאחר מותם את חפציה של הינדלה הקטנה אשר עליהם שמרו מכל משמר כל ימי חייהם.

1. מדוע שמרו בני הזוג על הנעל? איזו משמעות קיבלה הנעל עבורם?
2. מדוע היה חשוב להם להעביר את החפץ ליד ושם? מדוע ביקשו לעשות זאת רק לאחר מותם?